

Облігатнопаразитні фітотрофні гриби Національного природного парку «Нижньодністровський» (Одеська область Україна)

ВІКТОРІЯ ГРИГОРІВНА КОРИТНЯНСЬКА

ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА ПОПОВА

KORYTNIANSKA V.G., POPOVA E.M. (2015). **Obligate parasitic fungi of Nyzhniodnistrovskiy National Park (Odessa region, Ukraine).** *Chornomors'k. bot. z.*, **11** (4): 503-511. doi:10.14255/2308-9628/15.114/6.

In the result of obligate parasitic fungi study in the territory of Nyzhniodnistrovskiy National Park (Odessa region, Ukraine) 57 species of the orders *Albuginales* (two species), *Erysiphales* (25), *Peronosporales* (3) and *Pucciniales* (27) were identified. 14 species are new for the territory of the Park. Rust fungus *Puccinia arenariae* is reported for the first time in the territory of Right Bank Steppe of Ukraine; species *Erysiphe friesii*, *Golovinomyces macrocarpus*, *Phragmidium tuberculatum*, *Pseudoperonospora cubensis*, *Puccinia convolvuli* and *P. scirpi* are rare for this region. Identified fungi parasitized on 61 species of host plants belonging to 53 genera and 26 families. Among these plants *Myosoton aquaticum* (*Caryophyllaceae*) is new for Ukraine host species of the rust fungus *Puccinia arenariae*.

Key words: fungi, plants, Nyzhniodnistrovskiy National Park

КОРИТНЯНСЬКА В.Г., ПОПОВА О.М. (2015). **Облігатнопаразитні фітотрофні гриби Національного природного парку «Нижньодністровський» (Одеська область, Україна).** *Чорноморськ. бот. ж.*, **11** (4): 503-511. doi:10.14255/2308-9628/15.114/6.

В результаті вивчення облігатнопаразитних фітотрофних грибів Національного природного парку «Нижньодністровський» (Одеська область, Україна) виявлено 57 видів із порядків *Albuginales* (2 види), *Erysiphales* (25), *Peronosporales* (3) та *Pucciniales* (27). 14 видів – нові для території парку. Іржастий гриб *Puccinia arenariae* – новий для правобережжя Степу України, види *Erysiphe friesii*, *Golovinomyces macrocarpus*, *Phragmidium tuberculatum*, *Pseudoperonospora cubensis*, *Puccinia convolvuli* та *P. scirpi* – рідкісні для згаданого регіону. Виявлені гриби паразитували на 61 виді вищих рослин з 53 родів та 26 родин. Серед уражених рослин – *Myosoton aquaticum* (*Caryophyllaceae*) – новий для території України вид рослини-живителя іржастого гриба *Puccinia arenariae*.

Ключові слова: гриби, рослини, національний природний парк «Нижньодністровський»

КОРИТНЯНСКАЯ В.Г., ПОПОВА Е.Н. (2015). **Облигатнопаразитные фитотрофные грибы Национального природного парка «Нижнеднестровский» (Одесская область, Украина).** *Черноморск. бот. ж.*, **11** (4): 503-511. doi:10.14255/2308-9628/15.114/6.

В результате изучения облигатнопаразитных фитотрофных грибов Национального природного парка «Нижнеднестровский» (Одесская обл., Украина) зарегистрировано 57 видов из порядков *Albuginales* (2 вида), *Erysiphales* (25), *Peronosporales* (3) и *Pucciniales* (27). 14 видов – новые для территории парка. Ржавчинный гриб *Puccinia arenariae* – новый для правобережья Степи Украины, виды *Erysiphe friesii*, *Golovinomyces macrocarpus*, *Phragmidium tuberculatum*, *Pseudoperonospora cubensis*, *Puccinia convolvuli* и *P. scirpi* – редкие для упомянутого региона. Обнаруженные грибы паразитировали на 61 виде высших растений из 53 родов 26 семейств. Среди пораженных растений – *Myosoton aquaticum* (*Caryophyllaceae*) – новый для территории Украины вид питающего растения ржавчинного гриба *Puccinia arenariae*.

Ключевые слова: грибы, растения, Национальный природный парк «Нижнеднепровский»

Національний природний парк (далі – НПП) «Нижньодніпровський», загальною площею 21311,1 га, розташований на територіях Білгород-Дністровського, Біляївського та Овідіопольського районів Одеської області. Парк охоплює унікальні природні комплекси гирлової частини дельти Дністра та частини акваторії Дністровського лиману. До його складу входять заповідне урочище «Дністровські плавні» (ядро парку площею 7620 га) та значна частина території ландшафтного заказника місцевого значення «Лиманський» [DUBYNА, DZYUBA, EMELYANOVA, 2012; KASYM, 2014].

Флора НПП налічує 660 видів судинних рослин, з них 9 – занесені до Червоної книги України (Червона книга України, 2009), по одному виду – до Європейського Червоного списку і Світового Червоного списку МСОП та чотири види – до Бернської конвенції [DUBYNА, DZYUBA, EMELYANOVA, 2012; PPOVA, KASYM, 2013; KASYM, 2014].

Рослинність парку досить різноманітна. Тут поширені болота (цей тип рослинності за площею домінує), ліси (представлені природними заплавами вербово-осокоровими лісами та штучними листяними лісонасадженнями у заказнику «Лиманський»), луки (справжні, засолені та болотисті), степи (залишки типчаково-ковилового степу збереглися на схилах Дністровського лиману), прибережно-водна, синантропна, солонцева та окремі фрагменти солончакової рослинності [DUBYNА, DZYUBA, EMELYANOVA, 2012; KASYM, 2014].

Мікологічне обстеження території НПП «Нижньодніпровський» було розпочато у 2011 році. Тоді одним з авторів статті були обстежені ділянка заплавного лісу та луки заповідного урочища «Дністровські плавні». В результаті зареєстровано 17 видів облігатнопаразитних фітотрофних грибів із порядків *Erysiphales* та *Pucciniales* [KORYTNIANSKA, TOVSTUNA, PPOVA, 2012]. Протягом 2013 року також були здійснені два експедиційні виїзди на територію ландшафтного заказника «Лиманський». Знайдені там 26 нових для НПП видів паразитних мікроміцетів суттєво доповнили вже існуючий список грибів парку [KORYTNIANSKA, PPOVA, 2015]. Поряд з цим продовжувалося вивчення паразитних грибів заповідного урочища «Дністровські плавні». Зокрема, у вересні 2012 року та липні 2013 року було здійснено чергове мікологічне обстеження заплавного лісу та берегів річки Дністер на ділянці Маяки – Паланка автотраси Одеса – Рені (з 41 по 44 км). В результаті виявлено 24 види облігатнопаразитних фітотрофних грибів, з них 14 видів – нові для НПП «Нижньодніпровський». Враховуючи новизну отриманих результатів та деяку розпорошеність вже існуючих відомостей, вважаємо за доцільне узагальнити всі дані щодо паразитних мікроміцетів парку та навести нижче їх повний анотований список.

Отже, з урахуванням вже оприлюднених відомостей [KORYTNIANSKA, TOVSTUNA, PPOVA, 2012; KORYTNIANSKA, PPOVA, 2015] та нових даних, облігатнопаразитна фітотрофна мікофлора НПП «Нижньодніпровський» налічує 57 видів. Серед виявлених видів іржастий гриб *Puccinia arenariae* (Schumach.) J. Schröt. – новий для правобережжя Степу України, види *Erysiphe friesii* (Lév.) U. Braun et S. Takam., *Golovinomyces macrocarpus* (Speer) U. Braun, *Phragmidium tuberculatum* Jul. Müll., *Pseudoperonospora cubensis* (Berk. et M.A. Curtis) Rostovzev, *Puccinia convolvuli* (Pers.) Castagne та *P. scirpi* DC. – рідкісні для згаданого регіону. Решта – фонові для правобережного Степу та України в цілому. Згадані гриби зареєстровано на 61 виді вищих рослин з 53 родів та 26 родин. Серед уражених рослин – *Myosoton aquaticum* (L.) Moench (*Caryophyllaceae*) – новий для території України вид рослини-живителя іржастого гриба *Puccinia arenariae*.

Борошнисторосяні гриби (*Erysiphales*) НПП представлені 25 видами з 5 родів: *Erysiphe* R. Hedw. ex DC. (11 видів), *Golovinomyces* (U. Braun) Heluta (8), *Phylactinia* Lév. (2), *Podosphaera* Kunze (2) та *Sawadaea* Miyabe (2). Зауважимо, що розподіл

представників порядку за родами дещо відрізняється від такого на інших теренах правобережжя Степу України. Зокрема, тут нечисленні помірноксерофільні представники з роду *Podosphaera* та зовсім відсутні ксерофільні гриби із роду *Leveillula*. Це зумовлене переважанням на території НПП болотної та лісової типів рослинності, кліматичними умовами тощо. Згадані гриби зареєстровано на 34 видах рослин із 35 родів 18 родин. За кількістю виявлених рослин-живителів переважали родини *Asteraceae* (10 видів / 9 родів), *Apiaceae* (4/4) та *Aceraceae* (3/1), інші – містили по одному виду.

Іржасті гриби (*Pucciniales*) належали до 27 видів з 5 родів, а саме: *Melampsora* Castagne – два види, *Phragmidium* Link – 4, *Puccinia* Pers. – 16, *Uromyces* (Link) Unger – чотири та *Tranzschelia* Arthur – один вид. Представники порядку *Pucciniales* паразитували на 34 видах рослин з 27 родів 13 родин. Найбільша їх кількість зареєстрована на представниках родин *Asteraceae* (7 видів / 5 родів), *Rosaceae* (6/4), *Fabaceae* (5/3) та *Poaceae* (3/3). Інші – містили по 1–2 виду.

Серед виявлених борошністоросяних та іржастих грибів 15 видів (26 % від загальної кількості зареєстрованих видів) паразитували на деревних та напівдеревних рослинах парку. Зокрема, у заплавному лісі часто траплялися *Melampsora salicis-albae* Kleb. на видах роду *Salix* L., *Phragmidium bulbosum* (Fr.) Schldl. на *Rubus caesius* L. та *Phyllactinia fraxini* (DC.) Fuss на *Fraxinus excelsior* L., у лісонасадженнях заказника «Лиманський» – *Erysiphe alphitoides* (Griffon et Maubl.) U. Braun et S. Takam. та *E. hypophylla* (Nevod.) U. Braun et Cunningt. на *Quercus robur* L., види *Phragmidium* на рослинах із роду *Rosa* L. Доволі чисельними були й види грибів – паразитів рослин боліт, заплавних лук та прибережно-водної рослинності. Це *Erysiphe aquilegiae* DC. на *Ranunculus repens* L., *Podosphaera xanthii* (Castagne) U. Braun et Shishkoff на *Bidens frondosa* L. і *B. tripartita* L., *Puccinia arenariae* (Schumach.) J. Schröt. на *Myosoton aquaticum* (L.) Moench, *P. convolvuli* (Pers.) Castagne на *Calystegia sepium* (L.) R. Br., *P. magnusiana* Körn. на *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud., *P. scirpi* DC. на *Scirpus lacustris* L. та ін. На території НПП, а саме на дністровських схилах у заказнику «Лиманський» знайдено ряд видів, типових для степових рослинних угруповань: *Golovinomyces asterum* (Schwein.) U. Braun на *Galatella villosa* (L.) Rchb., *G. biocellatus* (Ehrenb.) V.P. Heluta на *Ajuga chia* Schreb., *M. euphorbiae* (Ficinus et Schub.) Castagne на *Euphorbia virgata* Waldst. et Kit., *Ph. potentillae* (Pers.) P. Karst. на *Potentilla neglecta* Baumg., *Erysiphe heraclei* DC. і *Puccinia falcariae* Fuckel на *Falcaria vulgaris* L. й ін. Гриби, притаманні рудеральним, а подекуди й сегетальним (в окремих місцях до території парку впритул підходять поля) фітоценозам, реєструвалися нами переважно вздовж доріг та стежок.

Альбугові (*Albuginales*) та пероноспоральні (*Peronosporales*) гриби парку налічували значно меншу кількість видів та були представлені двома й трьома видами відповідно. Практично всі вони є паразитами рослин рудеральних та сегетальних рослинних угруповань.

Нижче наводимо список облігатнопаразитних фітотрофних грибів НПП «Нижняодністровський». Гриби визначали за допомогою відповідних визначників [MOROSHKOVSKIY et al., 1967; ZEROVA et al., 1971; KUPREVICH, ULYANISCHEV, 1975; HELUTA et al., 1987; HELUTA, 1989; BRAUN, COOK, 2012] та окремих статей [ТУКНОНЕНКО, 1999; 2010; HELUTA, UMANETS, HAYOVA, 2011; ЛЮ, HAMBLETON, 2013]. Назви видів рослин подані за номенклатурним списком С.Л. Мосякіна і М.М. Федорончука [MOSYAKIN, FEDORONCHUK, 1999], назви видів грибів – за <http://www.speciesfungorum.org>, назви таксонів вищого рангу – за 10-им виданням «Словника грибів» [DICTIONARY..., 2008]. У переліку використано такі скорочення: ЗУ – заповідне урочище, ЛЗ – ландшафтний заказник. У випадках, коли не вказано

прізвище колектора, зразки зібрано В.Г. Коритнянською. Нові для парку види позначені зірочкою (*).

**Анотований список облігатнопаразитних фітотрофних грибів
Національного природного парку «Нижньодністровський»**

ВІДДІЛ OOMYCOTA

КЛАС OOMYCETES

ПОРЯДОК ALBUGINALES

Родина Albuginaceae J. Schröt.

WILSONIANA bliti (Biv.) Thines

На *Amaranthus retroflexus* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12. Там само, 05.07.13. ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

W. portulacae (DC.) Thines

На *Portulaca oleracea* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

ПОРЯДОК PERONOSPORALES

Родина Peronosporaceae de Bary

***BREMIA lactucae** Regel

На *Sonchus arvensis* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 05.07.13.

PERONOSPORA arborescens (Berk.) de Bary

На *Papaver rhoeas* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (soc. *Oidium* sp.) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

***PSEUDOPERONOSPORA cubensis** (Berk. et M.A. Curtis) Rostovzev

На *Humulus lupulus* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 05.07.13.

ВІДДІЛ ASCOMYCOTA

КЛАС LEOTIOMYCETES

ПОРЯДОК ERYSIPHALES

Родина Erysiphaceae Tul. et C. Tul.

ERYSIPHE alphitoides (Griffon et Maubl.) U. Braun et S. Takam.

На *Quercus robur* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 Там само, 20.10.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

E. aquilegiae DC.

На *Ranunculus repens* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (анаморфа) [KORYTNIANSKA, TOVSTUNA, POPOVA, 2012].

E. cruciferarum Opiz ex L. Junell

На *Rapistrum perenne* (L.) All.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

На *Sisymbrium loeselii* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

E. euonymi DC.

На *Euonymus europaeus* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13. Там само, 20.10.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

E. friesii (Lév.) U. Braun et S. Takam.

На *Rhamnus cathartica* L.: ЛЗ «Лиманський», 20.10.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

E. heraclei DC.

На *Conium maculatum* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 05.07.13. ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (анаморфа, soc. *Puccinia conii* (F. Strauss) Fuckel) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

На *Falcaria vulgaris* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (soc. *Puccinia falcaria* Fuckel) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

- На *Sium latifolium* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12 (анаморфа).
На *Torilis arvensis* (Huds.) Link.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].
- E. hypophylla** (Nevod.) U. Braun et Cunningt.
На *Q. robur* L.: ЛЗ «Лиманський», 20.10.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].
- E. lycopsidis** R.Y. Zheng et G.Q. Chen
На *Lycopsis orientalis* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (анаморфа) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].
- E. pisi** DC.
На *Glycyrrhiza echinata* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (анаморфа) [KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012].
- E. polygони** DC.
На *Calystegia sepium* (L.) R. Br.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12 (soc. *Puccinia convolvuli* (Pers.) Castagne).
На *Polygonum aviculare* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].
- На *Rumex crispus* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].
- E. trifoliorum** (Wallr.) U. Braun
На *Melilotus albus* Medik.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 [KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012]. Там само, 25.09.12. Там само, 05.07.13.
- GOLOVINOMYCES artemisiae** (Grev.) V.P. Heluta
На *Artemisia vulgaris* L.: ЛЗ «Лиманський», 20.10.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].
- G. asterum** (Schwein.) U. Braun
На *Galatella villosa* (L.) Rchb. f.: ЛЗ «Лиманський», 20.10.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].
- G. biocellatus** (Ehrenb.) V.P. Heluta
На *Ajuga chia* Schreb.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].
- ***G. cichoracearum** (DC.) V.P. Heluta
На *Cichorium intybus* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 05.07.13.
На *Lactuca serriola* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12.
На *Tragopogon* sp.: ЗУ «Дністровські плавні», 05.07.13 (анаморфа).
- ***G. depressus** (Wallr.) V.P. Heluta
На *Arctium lappa* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12.
На *Arctium* sp.: ЗУ «Дністровські плавні», 05.07.13.
- ***G. macrocarpus** (Speer) U. Braun
На *Achillea setacea* Waldst. et Kit.: ЗУ «Дністровські плавні», 05.07.13.
- ***G. sonchicola** U. Braun et R.T.A. Cook
На *Sonchus arvensis* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12.
- G. sordidus** (L. Junell) V.P. Heluta
На *Plantago major* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 [KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012]. Там само, 25.09.12.
- ***PHYLLACTINIA fraxini** (DC.) Fuss
На *Fraxinus excelsior* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12.
- P. mali** (Duby) U. Braun
На *Crataegus* sp.: ЛЗ «Лиманський», 20.10.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].
- ***PODOSPHAERA erigerontis-canadensis** (Lév.) U. Braun et T.Z. Liu
На *Conyza canadensis* (L.) Crong.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12.
На *Taraxacum officinale* Webb. ex Wigg.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12.
- ***P. xanthii** (Castagne) U. Braun et Shishkoff

На *Bidens frondosa* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12.

На *B. tripartita* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12.

SAWADAEA bicornis (Wallr.) Homma

На *Acer negundo* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

S. tulasnei (Fuckel) Homma

На *Acer platanoides* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13. Там само, 20.10.13 (soc. *Rhytisma acerinum* (Pers.) Fr., *Ascomycetes*) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

На *A. tataricum* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 [KORYTNIANSKA, TOVSTUNA, POPOVA, 2012]. ЛЗ «Лиманський», 20.10.13 [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

Oidium Link

На *Cirsium* sp.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12.

На *Papaver rhoeas* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (soc. *Peronospora arborescens* (Berk.) de Bary) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

На *Plantago major* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 [KORYTNIANSKA, TOVSTUNA, POPOVA, 2012].

ВІДДІЛ BASIDIOMYCOTA

КЛАС PUCCINIOMYCETES

ПОРЯДОК PUCCINIALES

Родина Melampsoraceae Dietel

MELAMPSORA euphorbiae (Ficinus et Schub.) Castagne

На *Euphorbia virgata* Waldst. et Kit.: ЛЗ «Лиманський», 20.10.13 (II)¹ [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

На *Euphorbia* sp.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (II) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

M. salicis-albae Kleb.

На *Salix alba* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (II) [KORYTNIANSKA, TOVSTUNA, POPOVA, 2012].

Melampsora sp.

На *Salix* sp.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (II) [KORYTNIANSKA, TOVSTUNA, POPOVA, 2012].

Родина Phragmidiaceae Corda

PHRAGMIDIUM bulbosum (Fr.) Schltdl.

На *Rubus caesius* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (III) [KORYTNIANSKA, TOVSTUNA, POPOVA, 2012]. ЛЗ «Лиманський», 20.10.13 (III) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

Ph. mucronatum (Pers.) Schltdl.

На *Rosa canina* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (III) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

Ph. potentillae (Pers.) P. Karst.

На *Potentilla neglecta* Baumg.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (0, I) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

Ph. tuberculatum Jul. Müll.

На *Rosa corymbifera* Borkh.: ЛЗ «Лиманський», 20.10.13 (III). Там само, 20.10.13 (II, III) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

Phragmidium sp.

На *Rosa rubiginosa* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (III) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

Родина Pucciniaceae Chevall.

***PUCCINIA arenariae** (Schumach.) J. Schröt.

На *Myosoton aquaticum* (L.) Moench: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12 (III).

Примітка: ¹ – стадії циклу розвитку іржавих грибів: 0 – спермогонії; I – еції; II – урединії; III – телії.

***P. calcitrapae** DC.

На *Arctium lappa* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12 (III).

На *Cirsium setosum* (Willd.) Besser: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12 (II, III).

На *C. vulgare* (Savi) Tenore: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12 (III).

P. caricina DC.

На *Carex riparia* Curtis: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (III) [KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012].

P. conii (F. Strauss) Fuckel

На *Conium maculatum* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (II, III) (soc. *Erysiphe heraclei* DC.) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

***P. convolvuli** (Pers.) Castagne

На *Calystegia sepium* (L.) R. Br.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12 (III) (soc. *Erysiphe polygoni* DC.).

P. coronata Corda

На *Glyceria arundinacea* Kunth: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (III) [KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012].

P. graminis Pers.

На *Elytrigia repens* (L.) Nevski: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (II, III) [KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012].

P. falcariae Fuckel

На *Falcaria vulgaris* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (III) (soc. *Erysiphe heraclei* DC.) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

***P. hieracii** (Röhl.) H. Mart.

На *Taraxacum officinale* Webb. ex Wigg.: ЗУ «Дністровські плавні», 05.07.13 (II).

P. magnusiana Körn.

На *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (III) [KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012].

***P. menthae** Pers.

На *Mentha spicata* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12 (III).

P. punctata Link

На *Galium palustre* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12 (II, III).

На *G. verum* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (III) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

P. punctiformis (F. Strauss) Röhl.

На *Cirsium setosum* (Willd.) Besser: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (III) [KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012].

P. scirpi DC.

На *Scirpus lacustris* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (III), Ф.П. Ткаченко [KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012].

P. tanacetii DC.

На *Artemisia absinthium* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 05.07.13 (II). ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (II) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

На *A. annua* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.09.12 (II).

P. xanthii Schwein.

На *Xanthium albinum* (Widder) H. Scholz: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (III) [KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012]. Там само, 05.07.13 (III).

Puccinia sp.

На *Elytrigia repens* (L.) Nevski: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (II) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

UROMYCES baeumlerianus Bubák

На *Melilotus albus* Medik.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (III)) [KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

На *M. officinalis* (L.) Pall.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (III)
[KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012]. ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (II)
[KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

U. pisi-sativi (Pers.) Liro

На *Lotus ucrainicus* Klokov: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (II)
[KORYTNIANSKA, TOVSTUHA, POPOVA, 2012]. Там само, 25.09.12 (II).

U. rumicis (Schumach.) G. Winter

На *Rumex crispus* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 25.10.11 (II, III) [KORYTNIANSKA,
TOVSTUHA, POPOVA, 2012].

U. striatus J. Schröt.

На *Medicago lupulina* L.: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (II) [KORYTNIANSKA,
POPOVA, 2015].

На *M. sativa* L.: ЗУ «Дністровські плавні», 05.07.13 (II).

На *Medicago* sp.: ЗУ «Дністровські плавні», 05.07.13 (II).

Родина Uropyxidaceae

TRANZSCHELIA pruni-spinosae (Pers.) Dietel

На *Prunus domestica* L.: ЛЗ «Лиманський», 20.10.13 (III) [KORYTNIANSKA,
POPOVA, 2015].

Pucciniales not ident.

На *Fallopia convolvulus* (L.) A. Löve: ЛЗ «Лиманський», 13.07.13 (II)
[KORYTNIANSKA, POPOVA, 2015].

Висновки

На території НПП «Нижньодністровський» зареєстровано 57 видів
облігатнопаразитних фітотрофних грибів. З них до порядку *Albuginales* належить два
види одного роду, *Erysiphales* – 25 видів з п'яти родів, *Peronosporales* – три види з
трьох родів та *Pucciniales* – 27 видів з п'яти родів. Серед знайдених грибів 37 видів
виявлено у заповідному урочищі «Дністровські плавні», 29 – у ландшафтному
заказнику «Лиманський».

Зареєстрований на території НПП іржастий гриб *Puccinia arenariae* (Schumach.)
J. Schröt. – новий для правобережжя Степу України. Ряд видів – *Erysiphe friesii* (Lév.)
U. Braun et S. Takam., *Golovinomyces macrocarpus* (Speer) U. Braun, *Phragmidium
tuberculatum* Jul. Müll., *Pseudoperonospora cubensis* (Berk. et M.A. Curtis) Rostovzev,
Puccinia convolvuli (Pers.) Castagne та *P. scirpi* DC. – рідкісні для згаданого регіону.

Згадані гриби виявлено на 61 виді вищих рослин з 53 родів та 26 родин. Серед
уражених рослин – *Myosoton aquaticum* (L.) Moench (*Caryophyllaceae*) – новий для
території України вид рослини-живителя іржастого гриба *Puccinia arenariae*.

Подяка

Автори щиро вдячні адміністрації та співробітникам НПП
«Нижньодністровський» за підтримку експедиційних досліджень на території парку.

References

- BRAUN U., COOK R.T.A. (2012). Taxonomic manual of the *Erysiphales* (powdery mildews). CBS Biodiversity Series 11: 707 p.
- DICTIONARY of the fungi. 10th Edition. (2008). Eds.: P.M. Kirk, P.F. Cannon, D.W. Minter and J.A. Stalpers. CABY International: 771 p.
- DUBINA D.V., DZYUBA T.P., EMELYANOVA S.M. (2012). NPP Nyzhniodnistrovsky. Fitoriznomanittya zapovidnykiv i natsionalnykh pryrodnykh parkiv Ukrainy. Ch. 2. Natsionalni pryrodni parky. K.: Fitosociocenter: P. 330-341. [ДУБИНА Д.В., ДЗЮБА Т.П., ЄМЕЛЬЯНОВА С.М. (2012). НПП Нижньодністровський. Фіторізноманіття заповідників і національних природних парків України. Ч.2. Національні природні парки. К.: Фітосоціоцентр: 330-341]
- HELUTA V.P. (1989). Flora gribov Ukrainy. Muchnistorosianye griby. K.: Nauk. dumka: 256 p. [ГЕЛЮТА В.П. (1989). Флора грибів України. Мучнисторосіаные гриби. К.: Наук. думка: 256 с.]

- HELUTA V.P., UMANETS K.S., HAYOVA V.P. (2011). Species differentiation in the *Magnicellulatae* complex (*Podosphaera*, *Erysiphales*) within the specimens collected in Ukraine. *Ukr. bot. zhurn.*, **68** (4): 585-597. [ГЕЛЮТА В.П., УМАНЕЦЬ К.С., ГАЙОВА В.П. (2011). *Укр. ботан. журн.*, **68** (4): 585-597]
- HELUTA V.P., TYKHONENKO YU.YA., BURDYUKOVA L.I., DUDKA I.O. (1987). Parazitnye griby stepnoi zony Ukrainy. K.: Nauk. dumka: 280 p. [ГЕЛЮТА В.П., ТИХОНЕНКО Ю.Я., БУРДЮКОВА Л.И., ДУДКА И.А. (1987). Паразитные грибы степной зоны Украины. К.: Наук. думка: 280 с.]
- KASYM I.R. (2014). Rehionalni aspekty florystychnykh ta faunistychnykh doslidzhen. Mat. I mizhnar. nauk.-prak. conf. Chernivtsi, «Druk Art»: P. 53-55. [КАСИМ І.Р. (2014). Рідкісні види рослин Нижньодністровського національного природного парку. Регіональні аспекти флористичних та фауністичних досліджень. Мат. I міжнар. наук.-прак. конф. Чернівці, «Друк Арт»: 53-55]
- KORYTNIANSKA V.G., PEROVA E.N. (2015). Biologichni doslidzhennia – 2015. Zb. nauk. prats. Zhitomir, PP «Ruta»: P. 266-268. [КОРИТНЯНЬСЬКА В.Г., ПОПОВА О.М. (2015). Облігатнопаразитні фітотрофні гриби ландшафтного заказника «Лиманський» (Одеська область). Біологічні дослідження – 2015. Зб. наук. праць. Житомир, ПП «Рута»: 266-268]
- KORYTNIANSKA V.G., TOVSTUHA N.I., PEROVA E.N. (2012). Naukovi osnovy zberezhenia biotychnoi riznomanitnosti. Mat. XI nauk. conf. molodykh uchenykh. Lviv: P. 145-146. [КОРИТНЯНЬСЬКА В.Г., ТОВСТУХА Н.І., ПОПОВА О.М. (2012). Борошнисторосіяні та іржасті гриби заповідного урочища «Дністровські плавні» Національного природного парку «Нижньодністровський». Наукові основи збереження біотичної різноманітності. Мат. XI наук. конф. молодих учених. Львів: 145-146]
- KUPREVICH V.F., ULYANISCHEV V.I. (1975). Opredelitel rzhavchinykh gribov SSSR. CH. 1, sem. *Melampsoraceae* i nekotorye rody sem. *Pucciniaceae*. Minsk: «Nauka i Tekhnika»: 582 p. [КУПРЕВИЧ В.Ф., УЛЬЯНИЦЕВ В.И. (1975). Определитель ржавчинных грибов СССР. Ч. 1, сем. *Melampsoraceae* и некоторые роды сем. *Pucciniaceae*. Минск: «Наука и Техника»: 582 с.]
- LIO M., NAMBLETON S. (2013). Laying the foundation for a taxonomic review of *Puccinia coronata* s. 1 in a phylogenetic context. *Mycological Progress*, 12: 63-89.
- MOROSHKOVSKIY S.F., ZEROVA M.YA., DUDKA I.O., RADZIEVSKIY G.G., SMITSKA M.F. (1967). Vyznachnyk grybiv Ukrainy. T. 1. Slyzovyky (Muxophyta); Gryby (Muxophyta): Arhimicety, Fikomicyty. K.: Nauk. dumka: 254 p. [МОРОЧКОВСЬКИЙ С.Ф., ЗЕРОВА М.Я., ДУДКА І.О., РАДЗІЄВСЬКИЙ Г.Г., СМІТЬСЬКА М.Ф. (1967). Визначник грибів України. Т.1. Слизовики (Мухорphyta); Гриби (Мухорphyta): Архіміцети, Фікоміцети. К.: Наук. думка: 254 с.]
- MOSYAKIN S.L., FEDORONCHUK M.M. (1999). Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. K.: National Academy of Sciences of Ukraine, M.G. Kholodny Institute of Botany: 345 p.
- PEROVA E.N., KASYM I.R. (2013). *Zhyva Ukraina*, 1-2: 6-7. [ПОПОВА О.М., КАСИМ І.Р. (2013). Фіторізноманіття Нижньодністровського національного природного парку. *Жива Україна*, 1-2: 6-7.
- TYKHONENKO YU.YA. (1999). *Ukr. bot. zhurn.*, **56** (5): 484-490. Genus *Uromyces* (Link) Unger (*Uredinales*) in Ukraine. [ТИХОНЕНКО Ю.Я. (1999). *Укр. ботан. журн.*, **56** (5): 484-490]
- TYKHONENKO YU.YA. (2010). *Ukr. bot. zhurn.*, **67** (6): 906-914. [ТИХОНЕНКО Ю.Я. (2010). Гриби роду *Melampsora* Cast. в Україні. *Укр. ботан. журн.*, **67** (6): 906-914]
- ZEROVA M.YA., MOROSHKOVSKIY S.F., RADZIEVSKIY G.G., SMITSKA M.F. (1971). Vyznachnyk grybiv Ukrainy. T. 4. Bazidiomicety: Dakrimicetalni, Tremelalni, Aurykularialni, Sazhkovydni, Irzhasti. K.: Nauk. dumka: 314 p. [ЗЕРОВА М.Я., МОРОЧКОВСЬКИЙ С.Ф., РАДЗІЄВСЬКИЙ Г.Г., СМІТЬСЬКА М.Ф. (1971). Визначник грибів України. Т.4. Базидіоміцети: Дакриміцетальні, Тремелальні, Аурикуляріальні, Сажковидні, Іржасті. К.: Наук. думка: 314 с.]

Рекомендує до друку

О.Є. Ходосовцев

Отримано 14.07.2015

Адреса авторів:

Коритнянська В.Г.
Національний науково-дослідний реставраційний центр
України, Одеська філія
пр-т Добровольського, 87, кв.43
м. Одеса, 65069, Україна
e-mail:kutovaya@rambler.ru
Попова О.М.
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
вул. Дворянська, 2
Одеса, 65058, Україна
e-mail: e_popova@ukr.net

Authors' addresses:

Korytnianska V.G.
National research restoration centre of Ukraine
Dobrovolskogo str., 87/43
Odessa, 65069, Ukraine
e-mail:kutovaya@rambler.ru
Popova E.M.
I.I. Mechnikov Odessa National University,
Dvorianskaya str., 2
Odessa, 65058, Ukraine
e-mail: e_popova@ukr.net